

Jordbruksutskottets betänkande**1981/82: 15****om vissa naturvårdsfrågor****Motionerna**

I motion 1980/81: 468 av Ove Karlsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en omedelbar inventering och kartläggning av befintliga våtmarker samt en redovisning av vilka effekter som ett utnyttjande för torvbrytning, energiskogsodling o. d. skulle få.

I motion 1980/81: 580 av Karin Ahrland och Eric Hägelmark (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nationalpark på Stenshovud.

I motion 1980/81: 589 av Börje Stensson och Esse Petersson (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i denna motion anförts angående möjligheten till avsättning av havsbottnar såsom naturreservat.

I motion 1980/81: 634 av Per Petersson m. fl. (m) yrkas att riksdagen måtte uttala att dispensgivande myndigheter i fråga om strandskyddsbestämmelserna i ovan berörda fall skall ha en generösare bedömning än vad som nu är fallet.

I motion 1980/81: 771 av Olle Grahn och Kerstin Anér (båda fp) yrkas att riksdagen beslutar uttala

1. att ett naturreservat bör bildas på Sydbillingen i enlighet med vad riksdagen tidigare uttalat (CU 1979/80: 6),
2. att berörda markägare i största möjliga utsträckning erhåller likvärdig ersättningsmark.

I motion 1980/81: 781 av Sten Svensson och Karl Leuchovius (båda m) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen anhåller om översyn av bestämmelserna för dispensförfarande och handläggning av överklagningsärenden i frågor som angivits i motionen,
2. att riksdagen uttalar att berörda markägare skall tillerkännas skälig ersättning för det intrång som bildandet av tillfälliga naturreservat medför,
3. att riksdagen uttalar att ersättningsmark bör garanteras berörda markägare vid bildandet av naturreservat eller vid motsvarande former av intrång på enskilt ägd mark.

I motion 1980/81: 782 av Jan-Eric Virgin och Erik Olsson (båda m) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om översyn av gällande regler för

snöskoter i skogsmark, införande av särskilda regler för körning över åkermark samt obligatorisk märkning av drivbanden.

I motion 1980/81: 1008 av Paul Jansson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar uttala

1. att ett naturreservat bör bildas på Sydbillingen i enlighet med vad riksdagen tidigare uttalat (CU 1979/80: 6),
2. att berörda markägare i största möjliga utsträckning bör erhålla likvärdig ersättningsmark.

I motion 1980/81: 1018 av Jan-Eric Virgin m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till lagändring så att talan mot beslut om naturvårdsområde skall föras hos kammarrätten.

I motion 1980/81: 1358 av Lars Ahlmark m. fl. (m, s, c, fp) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av formerna för säkerställandet av naturvårdsobjekt enligt vad i motionen anförts, i syfte att möjliggöra avsättningar i en omfattning som svarar mot samhällets långsiktiga intresse.

I motion 1980/81: 1373 av Göthe Knutson (m) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att naturvårdsverket får i uppdrag att skyndsamt ompröva skötselplanen för Lindö naturreservat så att kulturlandskapet där bevaras i sin ursprungliga form,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder i landskapsvårdande syfte i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 1980/81: 1374 av Wiggo Komstedt m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning om upphävande av lagen om bevarande av bokskog.

I motion 1980/81: 1379 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 8 och 9) att riksdagen beslutar

8. att anta det i *bilaga* till denna motion framlagda förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822) i fråga om skyddet av våtmarker,
9. att anta det i *bilaga* till denna motion framlagda förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822) i fråga om avsättande av naturvårdsområde.

I motion 1980/81: 1749 av Erik Börjesson (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande i naturvårdslagen av krav på tillståndspflicht för sådan dikning av våtmarker som inte erfordrar tillstånd enligt vattenlagen.

I motion 1980/81: 1772 av Kerstin Sandborg (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny lagstiftning om terrängkörning på snöklädd mark enligt de grunder som anges i motionen.

I motion 1980/81: 1879 av Gabriel Romanus och Börje Stensson (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts

1. om behovet av ytterligare naturvårdsinsatser i fjällvärlden,
2. om åtgärder i syfte att inrätta nationalparker i Sjaunjaområdet.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande ett antal under riksmötet 1980/81 väckta motioner och motionsyrkanden som berör olika naturvårdsfrågor.

Skyddet av våtmarkerna

I motion 1980/81: 468 hemställs om en omedelbar inventering och kartläggning av landets våtmarker samt en redovisning av vilka effekter det kan få bl. a. från naturvårdssynpunkt om sådana marker utnyttjas för torvbrytning, energiskogsodling m. m.

Utskottet får erinra om att statens naturvårdsverk f. n. genomför en våtmarksinventering med den inriktning som åsyftas i motionen. Arbetet igångsattes sedan riksdagen på förslag av utskottet – delvis med bifall till en socialdemokratisk partimotion, 1976/77: 521 (yrkande 8) – förordat en våtmarksinventering genom naturvårdsverkets försorg (se närmare härom i JoU 1976/77: 36). Projektet har hittills bl. a. resulterat i en översiktlig inventering, som redovisades år 1979 (SNV PM 1181–1184). Inventeringen beräknas bli slutgiltigt genomförd under hösten 1982. Syftet med motion 1980/81: 468 är således redan tillgodosett, och motionen påkallar ingen vidare åtgärd från riksdagens sida.

Skyddet av våtmarkerna tas upp i ytterligare två motioner, nämligen 1980/81: 1379 (yrkande 8) och 1980/81: 1749. Motionsförslagen innebär att tillståndsplikt bör införas i naturvårdslagen i fråga om vissa markavvattningsföretag. Enligt motionärerna medför avvattning av våtmarker i allmänhet sådana olägenheter från naturvårdssynpunkt att samhället måste ges möjlighet att ta ställning till företagets tillåtlighet.

Utskottet erinrar om att riksdagen under föregående riksmöte behandlade ett motionsyrkande av samma innebörd som de nu föreliggande (JoU 1980/81: 5). Utskottet anförde då att redan gällande regler i naturvårdslagen (NVL) ger viss möjlighet att bevaka miljöintressen m. m. i samband med t. ex. markavvattningsföretag inom skogsbruket. Härmed åsyftades samrådsskyldigheten enligt 20 § nämnda lag. Av särskild betydelse i sammanhanget var vidare en av regeringen beslutad ändring i naturvårdsförordningen (SFS 1979: 794), som trädde i kraft den 1 januari 1980. Denna innebär att anmälningsplikt infördes beträffande våtmarksdikning för virkesproduktion. Den som ämnar utföra sådan dikning skall snarast möjligt och senast två månader i förväg anmäla detta till skogsvårdsstyrelsen. Denna skall med eget yttrande om företagets skogliga lämplighet överlämna anmälan till länsstyrelsen för samråd enligt 20 § NVL.

Enligt utskottets mening var syftet med berörda motionsyrkande till stor del tillgodosett genom angivna författningsändring. Vidare hänvisades till pågående arbete med en ny vattenlag.

Utskottet vill tillägga att regeringen genom beslut den 22 januari 1981 för lagrådets yttrande har överlämnat förslag till ny vattenlag m. m. Föredragande departementschefen framhåller i lagrådsremissen bl. a. att markavvattningsföretagen omfattas av de föreslagna nya reglerna om prövning av vattenföretag. Dessa kommer att möjliggöra en friare bedömning av markavvattningsföretagen än vad som nu kan ske (s. 92). I remissen hänvisas också till naturvårdsverkets våtmarksinventering. I ett avsnitt som berör tillståndsplikten för dikningsföretag anför departementschefen bl. a. (s. 174) att även sådana företag kan tänkas komma i konflikt med naturvårdsintressena. De redovisade övervägandena leder fram till att en "mildare" tillståndsplikt föreslås för s. k. detaljdränering genom täckdikning, vilket innebär att tillstånd skall inhämtas om det föreligger sannolika skäl att företaget skadar allmänna eller enskilda intressen. För övriga markavvattningsföretag gäller däremot som föreslagen huvudregel en strängare tillståndsplikt. För dessa fall gäller att tillstånd är behövligt endast om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom företagets inverkan på vattenförhållandena.

Proposition med förslag till ny vattenlag m. m. beräknas föreläggas riksdagen senare under innevarande riksmöte.

Utskottet finner med hänsyn till vad som här anförts inte anledning att förorda något ändrat ställningstagande från riksdagens sida i fråga om behovet av en särskild tillståndsplikt i NVL för vissa markavvattningsföretag. Förevarande motion och motionsyrkande avstyrks således.

Nationalparker och naturreservat m. m.

Enligt motion 1980/81: 580 innehåller det skånska landskapet naturtyper som måste anses som omistliga naturresurser. Ett särskilt värdefullt område finns inom det nuvarande naturreservatet vid Stenshuvud i Kristianstads län. Motionärerna anser att detta område har så högt skyddsvärde att det bör avsättas till nationalpark.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att länsstyrelsen i Kristianstads län i samråd med naturvårdsverket utarbetat ett förslag om att avsätta det berörda området till nationalpark. Förslaget är f. n. föremål för närmare överväganden inom naturvårdsverket, som inom kort torde komma att inge en framställning till regeringen i ämnet. Utskottet anser sig inte böra föregripa resultatet av dessa överväganden och föreslår att motionen inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Enligt motion 1980/81: 589 finns det stor risk att skyddsbehovet för vissa från naturvårdssynpunkt och vetenskaplig synpunkt intressanta havsbottnar glöms bort i naturvårdsplaneringen. Även sådana områden bör, anser motionärerna, kunna komma i fråga i skyddsarbetet och t. ex. avsättas till

marina naturreservat. Ett riksdagsuttalande härom skulle enligt motionen vara värdefullt.

Utskottet vill påpeka att det inte finns några rättsliga hinder att inrätta naturreservat i vattenområde. Det får förutsättas att behovet av att säkerställa naturvårdsobjekt av detta slag beaktas inom ramen för vederbörande länsstyrelses naturvårdsplanering. I sammanhanget bör nämnas att naturvårdsverket under åren 1975–1979 bedrivit ett riksomfattande projekt angående marina naturreservat, som resulterat i en rapport med förslag rörande skyddsvärda områden längs Sveriges kust m. m. (SNV PM 1297). I rapporten redovisas förslag angående ca 100 värdefulla kust- och havsområden av varierande typ och omfattning. Rapporten har tillsänts kustlänsstyrelserna som underlag för dessas planering i naturvårdsfrågor i kust- och havsområden. Utskottet anser mot angivna bakgrund att motionen inte påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

I två motioner, 1980/81: 771 och 1980/81: 1008, hemställs om riksdagsuttalanden att ett naturreservat med viss omfattning bör bildas på Sydbillingen och att berörda markägare i största möjliga utsträckning erhåller likvärdig ersättningsmark.

Utskottet vill nämna att frågan om inrättande av ett naturreservat på Sydbillingen varit aktuell under lång tid utan att något slutgiltigt beslut härom kommit till stånd. Den 22 december 1975 förordnade länsstyrelsen i Skaraborgs län om ett interimistiskt naturreservat om 2000 ha på Sydbillingens platå. Länsstyrelsens ställningstaganden har därefter i olika sammanhang prövats av regeringen på grund av anförda besvär. Närmare uppgifter härom har lämnats bl. a. i civilutskottets betänkande 1979/80: 6. De nu aktuella motionerna synes ha föranletts av att länsstyrelsen år 1980 beslöt avbryta det pågående arbetet med reservatet och uttala att något reservat inte borde komma till stånd. Därefter har emellertid frågan blivit föremål för ytterligare överväganden. Efter det att beslutet att avskrika reservatsärendet i april 1981 upphävts av regeringen har länsstyrelsen i september detta år beslutat att inrätta ett naturreservat om ca 1280 ha i området, dvs. ett mindre område än de ca 1800 ha som f. n. omfattas av ett interimistiskt beslut. Beslutet har överklagats av bl. a. naturvårdsverket och är således åter föremål för regeringens prövning.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att motionerna 1980/81: 771 och 1980/81: 1008 lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Syftet med motion 1980/81: 1373 uppges vara att förhindra att de s. k. klåvorna – unika inslag i ett månghundraårigt kulturlandskap – försvinner. En klåva beskrivs som en långsträckt öppen spricka i ett svenskt berglandskap. De är vanligast i Bohuslän men förekommer också i andra kustlandskap. Klåvorna rymmer en del lövängskultur och innehåller dessutom värdefulla växtlokaler för orkidéer m. m. Denna landskapstyp finns bl. a. representerad i Lindö naturreservat i Bohuslän.

+1 *Riksdagen 1981/82. 16 saml. Nr 15*

Motionären hemställer att skötselplanen för detta naturreservat omprövas under påståendet att planen leder till igenväxning av klåvorna. Vidare yrkas, med syftning på det svenska kulturlandskapet i allmänhet, att regeringen tar initiativ till en landsomfattande kampanj för att med frivilliga landskapsvårdande insatser söka rädda väsentliga delar av vårt kulturarv.

Utskottet vill framhålla att det inte torde vara en uppgift för riksdagen att göra uttalanden i ett visst skötselärende, som enligt gällande lagstiftning skall handläggas av vederbörande länsstyrelse i samråd med naturvårdsverket. Motionen avstyrks därför såvitt avser omprövning av skötselplanen för Lindö naturreservat (yrkande 1). Det kan tilläggas att man från länsstyrelsens sida framhållit att reservatsbestämmelserna i sig inte hindrar den som så skulle vilja att återuppta en kulturmarkshävd av traditionellt slag med lövtäkt, slätter och bete i området. När det gäller värdet av att bibehålla det öppna, svenska kulturlandskapet i allmänhet kan utskottet delvis instämma i motionärens synpunkter. Som motionären anfört torde det stå fritt för enskilda medborgare liksom för organisationer av olika slag att engagera sig i dessa frågor. Enligt utskottets mening bör det inte i första hand ankomma på regeringen utan på t. ex. de ideella naturvårdsorganisationerna att initiera och organisera landskapsvårdande insatser av frivillig karaktär, i den mån förutsättningar härför föreligger. Någon framställning till regeringen från riksdagens sida i berörda ämne är utskottet inte berett att förorda. Motionen avstyrks även i nu förevarande del (yrkande 2).

I motion 1980/81: 1879 föreslås en rad åtgärder för att åstadkomma ett bättre och mera varaktigt skydd mot exploatering av det svenska fjällområdet. Exempel anförs på områden som bör skyddas genom att avsättas som nationalpark resp. naturreservat. Till den förra gruppen hör enligt motionen Taavavuoma-Pirtimäsvuoma samt Sjaunjaområdet och till den senare gruppen Norrbottensdelen av Tärna-Graddisområdet. Det måste slås fast att någon exploatering inte får ske av nationalparkerna.

Också den fysiska riksplaneringen förs fram som ett instrument att skydda fjällområdena. Enligt motionen bör riktlinjerna för denna planering, som bl. a. innebär att de s. k. fjällområdena skyddas från tyngre exploatering, konkretiseras och föras in i den nya plan- och bygglagen. Vidare framhålls att det skogsbruk som bedrivs i de yttre delarna av det obrutna fjällområdet måste bedrivas med särskild hänsyn till miljön. Detta krav bör införas i plan- och bygglagstiftningen, alternativt skogsvårdslagstiftningen.

Utskottet instämmer självfallet i motionärernas bedömning av fjällområdenas stora värde från bl. a. naturvårds- och rekreationssynpunkt. De i motionen anförda exemplen på åtgärder för att skydda fjällvärlden synes enligt utskottets bedömning inte innebära någon avvikelse från de av statsmakterna godkända principerna för markanvändning m. m. i berörda områden. Enligt riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen skall sålunda de obrutna fjällområdena ges ett starkt och långsiktigt skydd mot exploate-

ring för olika ändamål. Förslag föreligger om att föra in riktlinjerna för denna planering i en ny plan- och byggnadslag. Frågan övervägs f. n. i regeringskansliet (jfr prop. 1980/81: 183 s. 9 f.). Beträffande skogsbruket i denna del av landet bör påpekas att en ny skogsvårdslag trätt i kraft efter det att riksdagen fattade beslutet om riktlinjer för de obrutna fjällområdena. Till skillnad från den äldre skogsvårdslagen (1948: 237) gäller den nya även statens och kyrkans skogar. Den nya lagen är tillämplig på all skog. Lagen föreskriver krav på tillstånd från skogsvårdsstyrelsen för avverkning eller omläggning av skogsmark till annat ändamål inom området med svårföryngrad skog (19 §). Större delen av skogsmarken inom de obrutna fjällområdena utgörs av svårföryngrade områden. I samband med att tillstånd till avverkning m. m. ges kan skogsvårdsstyrelsen besluta om åtgärder för att begränsa eller motverka olägenheter och trygga återväxten (19 §). All slutavverkning som omfattar mer än 0,5 ha skall anmälas i förväg till skogsvårdsstyrelsen (17 §). Om länsstyrelsen för visst område har begärt det, överlämnar skogsvårdsstyrelsen sådana anmälningar till länsstyrelsen. Länsstyrelsen har därvid möjlighet att, innan någon avverkning sker, ingripa med stöd av NVL. Vidare bör nämnas att skogsvårdsstyrelsen i den nya skogsvårdslagen ges möjlighet att i särskilda fall föreskriva vilka åtgärder som skall vidtas med hänsyn till naturvårdens intressen (24 §). I ett svar på en fråga om skogsavverkningen i fjällområdena den 27 oktober 1981 hänvisade jordbruksministern till ovan angivna regler och framhöll bl. a. att det är fråga om en naturresurs som från många synpunkter bör skyddas men också bör användas om det sker på ett riktigt sätt. Jordbruksministern tillade att frågan hur skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen närmare skall regleras f. n. övervägs av en arbetsgrupp som tillsatts av lantbruksstyrelsen. Utskottet vill för sin del i detta sammanhang understryka vikten av att frågan om avverkning i dessa områden handläggs med stor försiktighet, mot bakgrund bl. a. av svårigheterna att rätt bedöma möjligheten att åstadkomma tillfredsställande återväxt av skog.

Beträffande säkerställandet av naturvårdsobjekt i fjällvärlden får utskottet erinra om att naturvårdsverket f. n. genomför en fjällutredning som kommer att omfatta en översiktlig plan för naturvård i hela fjällregionen. Utredningen väntas bli färdig år 1983. Vidare pågår inom verket en översyn av syftena med och reglementena för befintliga nationalparker.

Också på länsnivå bedrivs ett omfattande utrednings- och planeringsarbete. Länsstyrelsen i Norrbottens län har t. ex. utarbetat ett förslag om inrättande av naturreservat i Sjaunjaområdet. Förslaget, som remissbehandlats, kommer att genomgå närmare av länsstyrelsen och naturvårdsverket i samråd. I fråga om exploatering av nationalparker får utskottet hänvisa till sina uttalanden i betänkande 1979/80: 39. I det av riksdagen godkända betänkandet framhöll utskottet bl. a. att den allra största restriktivitet måste iakttas när ingrepp i nationalparker aktualiseras.

Utskottet anser med hänsyn till det anförda att motion 1980/81: 1879 inte f. n. påkallar någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida. Motionen bör kunna anses besvarad med hänvisning till utskottets redovisning och uttalanden i övrigt.

Strandskydd

Enligt 15 § NVL råder generellt strandskydd vid havet, insjöar och vattendrag, omfattande land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd. Syftet med denna bestämmelse är att åt allmänheten trygga tillgången till platser för bad och friluftsliv. Strandskyddet innebär bl. a. att nybyggnad och viss annan markanvändning i princip är förbjudna inom nyss angivna område.

Enligt motion 1980/81: 634 kan inskränkningar i bebyggelserätten – som ibland är nödvändiga i tätbefolkade områden – ofta uppfattas som stridande mot sunt förnuft när de tillämpas på glesbygdsområden i norra Sverige. I stora delar av Norrland finns mycket god tillgång på stränder som är lämpliga för bebyggelse. Större dispensmöjligheter för byggande vid strand kan ges utan att det skulle skada allmänna intressen eller överblickbara behov för rörligt friluftsliv. Motionärerna hemställer att riksdagen uttalar sig för en generösare tillämpning av dispensbestämmelserna i enlighet med det anförda.

Utskottet vill framhålla att skälen för en strikt tillämpning av strandskyddsbestämmelserna givetvis kan ha olika styrka beroende på vilken del av landet som berörs. Otvivelaktigt finns det områden där tillgången på mark är riklig och där konflikter mellan allmänna och enskilda intressen bör kunna undvikas i planeringsarbetet. Avvägningarna mellan dessa intressen ankommer därvid i första hand på vederbörande länsstyrelse och kommunala myndighet. Utskottet får erinra om att gällande naturvårdslagstiftning ger möjlighet till avsteg från strandskyddsprincipen såväl generellt, för visst område, som i ett enskilt byggnadsärende. Närmare regler härom finns i 15 och 16 §§ naturvårdslagen. Utskottet är med hänsyn till det anförda inte berett att förorda något riksdagsuttalande med den i motionen angivna innebörden.

Vissa procedurfrågor vid säkerställande av naturvårdsobjekt, m. m.

I motion 1980/81: 781 föreslås åtgärder som syftar till en enklare handläggning av naturreservatsärenden. I sådana ärenden fattas ofta beslut om interimistiskt naturreservat. Detta vållar enligt motionen betydande svårigheter för markägaren om t. ex. avverkning inom det berörda området därvid förbjuds. Inkomstförluster, långa handläggningstider m. m. drabbar markägaren på ett sätt som är oacceptabelt från rättssäkerhetssynpunkt. Motionärerna hemställer om en översyn av hithörande bestämmelser, inbegripet jämväl besvärsreglerna och förfarandet i samband därmed. Vidare föreslås att riksdagen uttalar dels att berörda markägare skall erhålla

skäligen ersättning för det intrång bildandet av tillfälliga naturreservat innebär, dels att ersättningsmark bör garanteras markägare vid ifrågavarande former av intrång på enskild mark.

Utskottet erinrar om att länsstyrelsen enligt 11 § NVL har möjlighet att genom interimistiskt förbud skydda ett område, vilket är lämpligt som naturreservat, mot åtgärder som skulle strida mot det tilltänkta reservatets syfte. Sådant förbud skall avse viss tid, högst tre år. Om särskilda skäl föreligger får förbudets giltighetstid förlängas med högst tre år. Det bör påpekas att markägaren också i dessa fall har möjlighet att få ersättning för det intrång som beslutet innebär. Detta följer av 26 § tredje stycket NVL. Om t. ex. avverkningsförbud meddelats och dispens från förbudet vägras kan ersättning utgå enligt de grunder som gäller för bildande av naturreservat (8 och 9 §§). Sådan ersättning skall enligt 31 § första stycket bestämmas att utgå med visst årligt belopp.

Beslut om interimistisk reservatsbildning och ersättning i samband härmed överklagas hos regeringen genom besvär. Det rör sig om s. k. förvaltningsbesvär, där regeringen kan pröva både lagligheten och lämpligheten av det överklagade beslutet.

Utskottet har för sin del inte funnit anledning att föreslå en översyn av de nu redovisade bestämmelserna och avstyrker därför motion 1980/81:781 yrkande 1. Med hänvisning till de ersättningsregler som nyss angivits avstyrker utskottet även yrkande 2 i motionen.

När det gäller frågan om ersättningsmark får utskottet framhålla att expropriationslagens regler om kompensation till markägare i princip är tillämpliga i nu åsyftade fall. Detta innebär att ersättningen skall utgå i form av pengar. Riksdagen har tidigare uttalat att en allmän princip bör vara att staten vid expropriation inte skall ha att följa särskilda kompensationsgrunder (CU 1979/80:6). Utskottet är inte berett att förorda någon ändring av denna princip. Detta innebär självfallet inte att utskottet ställer sig avvisande till andra former av uppgörelser. Som utskottet tidigare framhållit är det viktigt att frågan om säkerställande av naturvårdsobjekt föregås av ett nära samarbete med berörda markägare. I samband därmed bör bl. a. möjligheten att tillhandahålla ersättningsmark undersökas närmare. Utskottet vill i likhet med civilutskottet framhålla vikten av att rimliga avvägningar görs så att det blir möjligt att tillgodose såväl de areella näringarnas som naturvårdens intressen i de fall konflikter dem emellan föreligger. Något särskilt riksdagsuttalande med den innebörd som anges i yrkande 3 i den nu behandlade motionen synes inte nödvändigt. Motionen bör i denna del inte föranleda någon vidare åtgärd.

Enligt motion 1980/81:1018 är det angeläget att rättssäkerhetsaspekterna beaktas vid ärenden om bildande av naturvårdsområde. Vid tvist om ersättnings- eller lämplighetsfrågor uppges bestämmelserna innebära att prövning kan ske antingen i domstol eller i regeringen. En sådan ordning innebär enligt motionen risk för att domstolar och administrativa myndig-

heter utvecklar olika praxis. Detta skulle motivera att talan mot beslut om naturvårdsområde enbart bör prövas av domstol (kammarrätten).

Utskottet vill påpeka att talan mot beslut om bildande av naturvårdsområde och i samband därmed meddelade föreskrifter enligt gällande bestämmelser förs hos regeringen. Påståendet att naturvårdslagen skulle ha utformats så att dessa frågor även kan prövas av domstol synes felaktigt. Möjligen åsyftar motionärerna de situationer som avses i 33 § NVL, nämligen då ersättningsfrågan i samband med bl. a. bildande av naturreservat ej kunnat lösas på frivillig väg. Den som vill göra anspråk på ersättning skall därvid väcka talan mot kronan vid fastighetsdomstol. Beträffande den närmare innebörden av dessa regler hänvisas till utskottets betänkande 1980/81: 5. Utskottet behandlade i detta sammanhang en motion som syftade till att allmän domstol skulle utgöra ensam besvärsinstans vid prövning av ersättningsfrågor enligt NVL. På utskottets förslag avslogs motionen av riksdagen.

I anslutning till den nu förevarande motionen vill utskottet tillägga att talan mot beslut om bildande av naturvårdsområde enligt 40 § NVL förs hos regeringen genom besvär. Eftersom sådana beslut ej grundar rätt till ersättning för markägaren blir ersättningsfrågan som sådan inte aktuell i besvärsprövningen. Däremot kan givetvis klaganden som grund för sin talan göra gällande att beslutet om inrättande av naturvårdsområde innebär sådana inskränkningar att det berörda området i stället borde avsättas till naturreservat. Besvärsprövningen blir härigenom indirekt av betydelse för möjligheten att tillämpa reglerna om ersättning i samband med bildande av naturreservat.

Besvärsproceduren för nu åsyftade ärenden diskuterades utförligt i samband med att skyddsformen naturvårdsområde infördes (prop. 1974: 166, JoU 1974: 52). I samband härmed anfördes bl. a. att frågan om inrättande av naturvårdsområde och meddelande av föreskrifter härför framför allt var en ändamåls- och lämplighetsfråga. Det skulle enligt föredragande departementschefen vara synnerligen opraktiskt att dela upp avgörandet i rätts- och lämplighetsfrågorna på olika instanser. Vidare hänvisades till det nya institutets betydelse för samhällets naturvårdsverksamhet och sambandet med den fysiska planeringen i övrigt. Dessa skäl ansågs såväl av departementschefen som av utskottet tala för att besvärsprövningen utslutande borde ankomma på regeringen.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1980/81: 1018.

I motion 1980/81: 1358 hemställs om en översyn av formerna för säkerställande av naturvårdsobjekt. Syftet med motionen är bl. a. att få till stånd ändrade principer för markägarersättningarna vid reservatsbildning m. m. Ersättningen för t. ex. inlösen av ett urskogsartat område har karaktären av investeringskostnad för ett objekt med i princip obegränsad skyddstid. Det kan därför vara befogat att ersättningen "amorteras" på lång tid, t. ex.

100 år. Även intrångsersättning bör kunna fördelas under lång tid. Därigenom periodiseras samhällets kostnad på ett korrekt sätt, samtidigt som ersättningen får samma karaktär som intrånget. En fördel med detta system skulle bl. a. vara att det möjliggör en högre ambitionsnivå i naturvårdsarbetet.

Utskottet behandlade ett liknande motionsyrkande vid riksmötet 1977/78 och anförde därvid bl. a. (JoU 1977/78: 4).

Utskottet vill för sin del erinra om att fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet är berättigade till intrångsersättning av staten i den utsträckning som anges i 26 och 30 §§ naturvårdslagen (1964:822). Reglerna innebär bl. a. att ersättning utgår i den mån föreskrifter i samband med naturreservatsbildning medför att pågående markanvändning avsevärt försvåras eller att mark tas i anspråk. Huvudprincipen i ersättningsystemet är att ersättning skall utgå med ett engångsbelopp. Om särskilda skäl föreligger kan emellertid ersättning fastställas att utgå med visst årligt belopp, med rätt för parterna att erhålla omprövning vid ändrade förhållanden. Denna möjlighet föreligger inte när fastighet inlöses.

Det finns enligt utskottets mening skäl som talar för att frågan om engångsersättning contra periodisk ersättning blir föremål för ökad uppmärksamhet i naturvårdsplaneringen. Som exempel på fall där periodisk ersättning skulle kunna innebära vissa fördelar kan nämnas inrättandet av naturreservat, vars skyddsvärde beräknas föreligga under en överskådlig och begränsad tidsrymd. Som framgår av redogörelsen för ersättningsystemet föreligger emellertid redan nu vissa möjligheter att i sådana och liknande fall frånga huvudregeln om engångsersättning. På grund härav och med hänsyn jämväl till verksamheten inom ramen för den pågående fysiska riksplaneringen är utskottet f. n. inte berett att göra några närmare överväganden rörande ersättningssystemets utformning. Utskottet vill framhålla att resultatet av planeringsarbetet kommer att utgöra en nödvändig komponent i bedömningarna angående samhällets totala resurser i naturvårdsarbetet och möjligheten att upprätthålla en hög ambitionsnivå härvidlag.

Som framgår av utskottets nyss redovisade uttalanden finns redan nu vissa möjligheter att bestämma markägarersättningen till ett årligt belopp. Den möjligheten föreligger dock inte när fastighet inlöses. Utskottet betvivlar inte att en vidgad möjlighet att periodisera markägarersättningen skulle kunna innebära vissa fördelar i naturvårdsplaneringsarbetet. Närmare överväganden torde emellertid krävas rörande det föreslagna ersättningsystemets verkningar i olika hänseenden. Utskottet vill t. ex. peka på de problem som kan uppstå såvitt avser det periodiska ersättningsbeloppets storlek i förhållande till inträffade förändringar i penningvärdet. Man kan också ifrågasätta i vad mån det är lämpligt att för lång tid framåt ta i anspråk viss del av ett statligt utgiftsanslag. I sammanhanget bör nämnas att naturvårdsverket bildat en arbetsgrupp som utreder de ekonomiska möjligheterna att säkerställa vissa urskogsliknande områden. I detta sammanhang har enligt uppgift frågan om periodisering av markägarersättning

ägnats uppmärksamhet. Som ytterligare ett alternativ har man diskuterat möjligheten att genom någon form av nyttjanderättsavtal mellan det allmänna och berörda markägare säkerställa ett naturvårdsobjekt för längre eller kortare tid. Enligt utskottets mening bör det i första hand ankomma på naturvårdsverket att ta initiativ till de förändringar i ersättningssystemet som befinnis nödvändiga. Utskottet föreslår att motionen utöver de av utskottet gjorda uttalandena inte föranleder någon åtgärd.

I motion 1980/81: 1379 yrkande 9 hemställs om åtgärder som kan främja ett ökat utnyttjande av institutet naturvårdsområde. Det i motionen framlagda lagförslaget i denna del innebär att det i 7 § NVL klart utsägs att ett område inte får avsättas som naturreservat om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället förklaras som naturvårdsområde. Som motivering anförts bl. a. att detta skyddsinstitut endast kommit till användning i mycket liten utsträckning sedan den 1 januari 1975 då institutet infördes.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden av motsvarande innebörd. Beträffande förslaget till ändring av 7 § NVL har utskottet därvid framhållit att det redan av förarbetena till bl. a. 1974 års ändringar i sagda lag klart framgår att naturreservat inte skall komma i fråga i fall med begränsat åtgärds- och kontrollbehov. Det är främst för sådana fall, där således mindre ingripande åtgärder behövs för att skydda naturmiljön, som institutet naturvårdsområde är avsett. Möjligheten att utnyttja sistnämnda skyddsform inskränks i övrigt i princip endast av stadgandet i 19 § första stycket sista punkten. Där anges att området i stället skall avsättas till naturreservat om åtgärd som bör vidtas är så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Enligt motionärernas förslag skulle emellertid denna skyddsform inte få komma i fråga om "syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället med stöd av 19 § förklaras som naturvårdsområde". Enligt utskottets mening skulle den föreslagna lydelsen leda till viss oklarhet rörande vilket kriterium som skall vara avgörande i fråga om tillåtligheten av ett naturreservatsförordnande. Med hänsyn till det anförda har utskottet avstyrkt motionsyrkandena i fråga. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Vad gäller den faktiska utvecklingen i fråga om inrättande av naturvårdsområden får utskottet framhålla att antalet naturvårdsområden under tiden den 1 juli 1979—den 1 juli 1981 stigit från 9 till 20. Ökningen är mest påtaglig i arealhänseende: den sammanlagda arealen omfattade sist angivna tidpunkt 23 050 ha, jämfört med 9 200 ha år 1979.

Utskottet finner mot nu redovisad bakgrund inte heller i år anledning föreslå någon ändring av 7 § NVL. Motion 1980/81: 1379 yrkande 9 avstyrks således.

Terrängkörningslagen

I två motioner, 1980/81: 782 och 1980/81: 1772, diskuteras olägenheterna med den ökande snöskotertrafiken. Enligt den förstnämnda motionen har det visat sig att skoterkörningen på åkermark och ängsmark förorsakar djupare tjälbildning än normalt, och igenfrysning av täckdiken kan då ske. Vidare sägs sådan körning orsaka skador på plant- och ungskogar, förutom att den oroar djurlivet. I den senare motionen berörs bl. a. skotertrafikens störningar på växt- och djurlivet och olägenheterna för dem som söker rekreation i fjällvärlden. Samtidigt understryks att snöskotern är ett nära nog outhärligt fordon för vissa yrkesgrupper, t. ex. de renskötande samerna, personer verksamma i räddningstjänst, underhålls- och reparationsverksamhet och i skogsbruk m.m. Avsikten är enligt motionen inte att begränsa denna nyttotrafik. Båda motionerna utmynnar i yrkanden om översyn av gällande bestämmelser för skoterkörning resp. förslag till lagstiftningsåtgärder. En gemensam utgångspunkt i motionerna synes vara att skotertrafiken, med undantag av nyttotrafiken, endast bör få förekomma i särskilt avgränsade områden eller längs uppgjorda leder och tävlingsbanor.

Utskottet erinrar om att terrängkörningslagen (1975: 1313) trädde i kraft den 1 januari 1976. Enligt denna lag är körning i terräng med terrängfordon och motorfordon förbjuden i hela landet dels på barmark, dels på snötäckt skogsmark med plant- eller ungskog, om det ej är uppenbart att körningen kan ske utan risk för skada på skogen. Förbud mot terrängkörning råder även i vissa delar av fjällområdet. Närmare föreskrifter om bl. a. undantag från terrängkörningslagen och omfattningen av de generella förbuden mot terrängkörning finns i terrängkörningsförordningen (1978: 594).

Intressekonflikter av det slag som åsyftas i motionerna diskuterades bl. a. i samband med att utskottet behandlade proposition 1975/76: 67 med förslag till terrängkörningslag. Enligt utskottets mening var förslaget väl ägnat att möjliggöra en rimlig avvägning mellan å ena sidan naturskyddsintressena m. m., å andra sidan behovet att vintertid kunna färdas i vägfattiga eller väglösa områden. I anslutning till de nu aktuella motionerna vill utskottet emellertid fästa uppmärksamheten på att antalet registrerade snöskotrar ökat betydligt sedan terrängkörningslagen tillkom. Enligt uppgifter i nyssnämnda proposition uppgick antalet snöskotrar i april 1975 till ca 28 500. Från naturvårdsverket har meddelats att motsvarande antal den 1 november 1981 var drygt 78 000. Enligt vad utskottet erfarit har under senare tid i olika sammanhang framförts önskemål om restriktioner i fråga om snöskotertrafiken. Framställningar med detta syfte övervägs f. n. i regeringskansliet. Till flera länsstyrelser har enligt uppgift inkommit en ökande mängd rapporter om markskador och andra störningar främst till följd av nöjeskörning med snöskoter. Problemen med den tätortsnära terrängtrafiken har uppmärksammats inom naturvårdsverket, där man f. n. utarbetar anvisningar till kommunerna angående reglering av sådan trafik. Vad sålunda och i övrigt förekommit vid ärendets beredning tyder enligt

utskottets mening på att snöskotertrafiken vållat olägenheter av en art och omfattning som möjligen inte förutsågs när nu gällande bestämmelser tillkom. En samlad översyn av gjorda erfarenheter under de nära sex år som terrängkörningslagen varit i kraft framstår därför som motiverad. En sådan översyn bör bl. a. innefatta en undersökning av behovet av ytterligare begränsningar av snöskotertrafiken till skydd för såväl allmänna som enskilda intressen. Det bör ankomma på regeringen att närmare bestämma under vilka former översynen skall ske. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1980/81: 782 och 1980/81: 1772 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bokskogslagen

Enligt motion 1980/81: 1374 regleras i den nya skogsvårdslagen många frågor som också behandlas i lagen om bevarande av bokskog. Detta innebär bl. a. att två olika myndigheter – skogsvårdsstyrelsen och länsstyrelsen – skall granska frågor om bokskogsskötsel. Detta leder till ökat krångel och onödiga kostnader för statsmakterna. Motionärerna föreslår därför en utredning om upphävande av bokskogslagen.

Huvudsyftet med lagen (1974: 434) om bevarande av bokskog är att så långt möjligt bevara bokskog som är av värde från naturvårdssynpunkt. Av förarbetena till lagen framgår att den inte är avsedd att hindra att bokskogsmark brukas i enlighet med skogsvårdslagens bestämmelser om rationell skogsvård. I lagen regleras bl. a. frågor om tillstånd till avverkning av bokskog och inplantering av annat trädslag på bokskogsmark samt om ersättning till markägare m. fl. när tillstånd vägras. Som motionärerna anfört finns visserligen i nya skogsvårdslagen en regel om hänsyn till naturvårdens intressen vid skötseln av skog. Syftet med bokskogslagen kan dock enligt utskottets mening knappast tillgodoses inom ramen för denna bestämmelse. Utskottet ser för sin del inga skäl som talar för ett upphävande av bokskogslagen och avstyrker därför motion 1980/81: 1374.

Hemställen

Utskottet hemställer

1. beträffande *inventering av våtmarker*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 468,
2. beträffande *tillståndsplikt för markavvattningsföretag*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 1379 yrkande 8 och motion 1980/81: 1749,
3. beträffande *en nationalpark vid Stenshuvud*
att riksdagen lämnar motion 1980/81: 580 utan vidare åtgärd,
4. beträffande *marina naturreservat*
att riksdagen lämnar motion 1980/81: 589 utan vidare åtgärd,

5. beträffande *ett naturreservat på Sydbillingen*
att riksdagen lämnar motionerna 1980/81: 771 och 1980/81: 1008 utan vidare åtgärd,
6. beträffande *frivilliga insatser för landskapsvård m. m.*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 1373,
7. beträffande *naturvårdsinsatser i fjällvärlden m. m.*
att riksdagen lämnar motion 1980/81: 1879 utan vidare åtgärd,
8. beträffande *dispens från strandskyddsbestämmelserna*
att riksdagen lämnar motion 1980/81: 634 utan vidare åtgärd,
9. beträffande *handläggningen av naturreservatsärenden*
att riksdagen lämnar motion 1980/81: 781 utan vidare åtgärd,
10. beträffande *talán mot beslut om naturvårdsområde*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 1018,
11. beträffande *ändrade principer för markägaresättning*
att riksdagen lämnar motion 1980/81: 1358 utan vidare åtgärd,
12. beträffande *utnyttjande av skyddsformen naturvårdsområde*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 1379 yrkande 9,
13. beträffande *en översyn av terrängkörningslagen*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1980/81: 782 och 1980/81: 1772,
14. beträffande *upphävande av bokskogslagen*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 1374.

Stockholm den 24 november 1981

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Åke Wictorsson (s), Filip Johansson (c), Gunnar Olsson (s)*, Sven Eric Lorentzon (m), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m)*, Lennart Brunander (c), Kerstin Sandborg (fp)*, Jan Fransson (s)*, Ulla-Britt Åbark (s)*, Margareta Winberg (s) och Åke Persson (fp)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. Tillståndsplikt för markavvattningsföretag (mom. 2)

Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Ulla-Britt Åbark och Margareta Winberg (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 4 slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om det angelägna i att effektiva skyddsbestämmelser för våtmarkerna kommer till stånd snarast möjligt. Ytterligare dröjsmål härvidlag kan innebära risker för att oersättliga naturvärden spolieras. Som i motion 1980/81: 1379 anförts kan inte resultatet av naturvårdsverkets våtmarksinventering eller ikraftträdandet av en ny vattenlag avvaktas innan åtgärder sätts in för att skydda våtmarkerna. Utskottet biträder förslaget att det i naturvårdslagen införs bestämmelser om tillståndsplikt för sådana markavvattningsföretag som anges i motionen. Förslag om en sådan tillståndsplikt bör kunna utarbetas tämligen omgående. Under förutsättning att den nya vattenlagen kommer att innehålla tillräckligt långtgående skyddsregler i här åsyftat hänseende bör den av utskottet förordade regleringen kunna gälla som en temporär lösning i avbidan på den nya vattenlagens ikraftträdande. Utskottet föreslår således att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag snarast möjligt till lagstiftning på i huvudsak de grunder som anges i motion 1980/81: 1379. Bifalles utskottets förslag synes även syftet med motion 1980/81: 1749 bli tillgodosett.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *tillståndsplikt för markavvattningsföretag* att riksdagen med anledning av motion 1980/81: 1379 yrkande 8 och motion 1980/81: 1749 hos regeringen anhåller om förslag snarast möjligt rörande tillståndsplikt för markavvattningsföretag i huvudsak enligt de grunder som anges i motionerna.

2. En nationalpark vid Stenshuvud (mom. 3)

Kerstin Sandborg och Åke Persson (båda fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet vill fästa" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det nuvarande naturreservatet vid Stenshuvud i Kristianstads län är av riksintresse, och att det har ett så stort skyddsvärde att avsättning till nationalpark är motiverad. Nationalparksinstitutet bör användas för ett begränsat antal särskilt värdefulla objekt, till vilka Stenshuvud kan räknas. Enligt vad utskottet erfarit

pågår också vissa överväganden rörande avsättande av Stenshuvud till nationalpark. Länsstyrelsen i Kristianstads län har i samråd med naturvårdsverket utarbetat ett förslag om detta. Förslaget är f. n. föremål för närmare överväganden inom naturvårdsverket, som inom kort torde komma att inge en framställning till regeringen i ämnet. Utskottet anser det angeläget att framställningen leder fram till ett förslag till riksdagen om inrättande av en nationalpark. Detta bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *en nationalpark vid Stenshuvud*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81: 580 som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Naturvårdsinsatser i fjällvärlden (mom. 7)

Kerstin Sandborg och Åke Persson (båda fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Också på" och som på s. 8 slutar med "i övrigt" bort ha följande lydelse:

I motion 1980/81: 1879 förordas tre väsentliga förändringar när det gäller nationalparkerna i landets norra delar.

Vad först gäller dert nuvarande Stora Sjöfallets nationalpark delar utskottet motionärernas uppfattning att denna delvis är så exploaterad att den inte kan fylla de krav som måste ställas på en nationalpark. När det gäller utskottets principiella inställning till exploatering av nationalparker hänvisar utskottet till sina uttalanden i betänkande 1979/80: 39. I detta av riksdagen godkända betänkande framhöll utskottet bl. a. att den allra största restriktivitet måste iakttas när ingrepp i nationalparker aktualiseras. När det gäller Stora Sjöfallet har betydande exploatering redan ägt rum, vilket gör att delar av nationalparken inte längre kan sägas vara ett objekt med särskilt stort skyddsvärde från naturvårdssynpunkt. Eftersom nationalparksinstitutet enligt utskottets mening bör reserveras för sådana särskilt skyddsvärda objekt, delar utskottet motionärernas uppfattning att Stora Sjöfallets nationalpark bör upplösas, och att de inte exploaterade delarna bör överföras till angränsande nationalparker. Riksdagen bör hos regeringen anhålla om ett förslag till sådana åtgärder.

I motionen förordas också nya nationalparker inom Sjaunjaområdet och inom Taavavuoma-Pirtimäsvuoma. Dessa båda områden har uppenbarligen mycket stort skyddsvärde från naturvårdssynpunkt och tillhör båda de europeiska våtmarker som det är särskilt angeläget att bevara.

I likhet med motionärerna anser utskottet att frågan om inrättande av nationalparker i de båda områdena nu bör prövas.

När det gäller tidigare utredningar skiljer sig de båda områdena dock åt. 1973 biföll riksdagen en hemställan från jordbruksutskottet angående snara åtgärder för att bevara Sjaunjaområdet. Det utredningsarbete som sedan

följt har pågått ett stort antal år. Länsstyrelsen i Norrbottens län har nu utarbetat ett förslag om inrättande av naturreservat i Sjaunjaområdet. Förslaget, som remissbehandlats, kommer att genomgå närmare av länsstyrelsen och naturvårdsverket i samråd. Någon klarhet har ännu inte vunnits, och framför allt bör understrykas att frånvaron av det starkare skydd som nationalparksinstitutet innebär kommer att medföra fortsatta stora risker för en påverkan som skadar den känsliga miljön i Sjaunjaområdet. Frågan om inrättande av nationalpark i stället för naturreservat bör därför prövas skyndsamt. Detta bör ges regeringen till känna.

När det gäller Taavavuoma-Pirtimäsvuoma har motsvarande utredningar inte utförts. Att områdets botaniska värden är utomordentliga har framhållits i motionen. Att det i Taavavuoma finns mycket känsliga palsmyrsområden och ett ytterst värdefullt fågelliv har i andra sammanhang också understrukits. Även här är enligt utskottets mening en utredning om inrättande av nationalpark befogad. Detta bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *naturvårdsinsatser i fjällvärlden m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1980/81: 1879

- a) hos regeringen anhåller om förslag till upplösning av Stora Sjöfallets nationalpark i enlighet med vad utskottet förordat,
- b) hos regeringen anhåller om utredning om inrättande av en nationalpark i Sjaunjaområdet,
- c) hos regeringen anhåller om utredning om inrättande av en nationalpark i Taavavuoma-Pirtimäsvuomaområdet,

4. Utnyttjande av skyddsformen naturvårdsområde (mom. 12)

Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Ulla-Britt Åbark och Margareta Winberg (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det i likhet med vad som anförts i motion 1980/81: 1379 angeläget att skyddsformen naturvårdsområde kommer till användning i större utsträckning än vad som hittills varit fallet. Som motionärerna anført är behovet att säkra markområden för rekreation, vetenskap och kultur stort. De anslag som står till förfogande för ersättningar i samband med inrättande av naturreservat är emellertid begränsade. Det är därför enligt utskottets mening viktigt att naturreservat kommer i fråga endast när utnyttjande av marken för nyss angivna ändamål inte kan kombineras med pågående markanvändning. I flertalet fall torde det vara fullt möjligt att utnyttja ett markområde för t. ex. rekreation utan att ett normalt jord- eller skogsbruk hindras. I sådana fall bör det vara självklart att naturvårdsområdesinstitutet kommer till användning. Det bör ankomma på regeringen att

tillse att länsstyrelserna erhåller rekommendationer och anvisningar som främjar ett ökat utnyttjande av institutet naturvårdsområde. För att understryka vikten av att naturreservat inte kommer i fråga i här åsyftade fall bör 7 § naturvårdslagen kompletteras med en bestämmelse som innebär att länsstyrelsen inte får utnyttja nämnda skyddsform om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället förklaras som naturvårdsområde.

dels utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *utnyttjande av skyddsformen naturvårdsområde* att riksdagen med bifall till motion 1980/81: 1379 yrkande 9 antar följande förslag till lag om ändring i naturvårdslagen:

Förslag till

Lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822)

Härigenom föreskrivs att 7 § naturvårdslagen (1964: 822) skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse

Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, må av länsstyrelsen förklaras som naturreservat.

Föreslagen lydelse

7 §

Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, må av länsstyrelsen förklaras som naturreservat. *Länsstyrelsen får inte avsätta ett område till naturreservat, om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället med stöd av 19 § förklaras som naturvårdsområde.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

**I motion 1980/81: 1379 framlagt förslag till
Lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822)**

Härigenom föreskrivs i fråga om naturvårdslagen (1964: 822) dels att 7, 20 och 37 §§ skall ha nedan angivna lydelse, dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 18 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, må av länsstyrelsen förklaras som naturreservat.

Föreslagen lydelse

7 §

Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, får av länsstyrelsen förklaras som naturreservat. *Länsstyrelsen får inte avsätta ett område till naturreservat, om syftet med åtgärden i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället med stöd av 19 § förklaras som naturvårdsområde.*

18 a §

Åtgärd för att avvattna översilningsmark, strandäng, kärr, mosse eller annan våtmark får inte utföras utan länsstyrelsens tillstånd.

En sådan åtgärd får inte tillåtas, om den medför olägenhet av större betydelse från naturvårdssynpunkt. Är åtgärden av synnerlig betydelse från allmän synpunkt, får den dock tillåtas utan hinder av vad nu har sagts.

Länsstyrelsen får förena ett tillstånd till markavvattning med de föreskrifter som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön.

20 §

Kan arbetsföretag, som ej omfattas av tillståndstvång enligt 18 eller 19 §, komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall, innan företaget

Kan arbetsföretag, som ej omfattas av tillståndstvång enligt 18, 18 a eller 19 §, komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall, innan fö-

Nuvarande lydelse

utföres, samråd ske med länsstyrelsen. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att inom landet eller del därav anmälan för samråd alltid skall göras i fråga om särskilda slag av arbetsföretag.

Beträffande arbetsföretag som sägs i första stycket äger länsstyrelsen förelägga företagaren att vidtaga de åtgärder som finnas erforderliga för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön.

Bestämmelserna i denna paragraf skola ej avse bebyggelse inom område, som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, och ej heller företag vartill tillstånd lämnats enligt vattenlagen (1918:523) eller miljöskyddslagen (1969:387).

Föreslagen lydelse

retaget utföres, samråd ske med länsstyrelsen. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att inom landet eller del därav anmälan för samråd alltid skall göras i fråga om särskilda slag av arbetsföretag.

37 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot förbud eller föreskrift som meddelats enligt 5, 8, 10, 11 eller 14 §, 16 § andra stycket eller 19 §,

2. bryter mot 16 § första stycket första punkten eller, om ej gärningen är ringa, mot 16 § första stycket andra punkten,

3. bryter mot 17 § andra stycket, om ej gärningen är ringa.

4. utför täkt i strid mot 18 § eller föreskrift som meddelats i samband med tillstånd till företaget,

4. *utför täkt eller markavvattningsåtgärd utan att ha tillstånd enligt 18 respektive 18 a § eller bryter mot föreskrift som är förenad med ett sådant tillstånd,*

5. underlåter att fullgöra anmälningskyldighet som föreskrivits med stöd av 20 § första stycket,

6. bryter mot 22 § första eller tredje stycket eller mot föreskrift som meddelats i samband med medgivande enligt tredje stycket, eller

7. åsidosätter stadgandet i 23 §, om ej gärningen sker på plats, till vilken allmänheten icke äger tillträde eller har insyn, eller gärningen är ringa.

Utbyte av brott som avses i 4 skall förklaras förverkat, om det ej är oppenbart obilligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

Har någon beträffande markavvattningsåtgärd som avses i 18 a § före ikraftträdandet av denna lag åsamkats kostnader för förrättning enligt vattenlagen (1918:523) eller för åtgärd för att tillvarata sin rätt i samband med sådan förrättning, får han ersättning av staten för sådana kostnader om tillstånd till markavvattningsåtgärden inte lämnas enligt denna lag. Fråga om ersättning prövas av länsstyrelsen.

